

Samen werken aan een Bijenlandschap

Wat kunt u doen?

In deze folder kunt u lezen wat u als individu of als burgerorganisatie kunt doen voor bestuivende insecten en waarom samenwerking met andere partijen zo belangrijk is. Dit infoblad hoort bij de Routekaart Bijenlandschap met daarin succesfactoren voor het realiseren van een 'Bijenlandschap'.

Zorgwekkende afname wilde bestuivers, veel soorten bedreigd

Het gaat niet goed met onze wilde bestuivende insecten; de meer dan 350 wilde bijensoorten, ruim 300 soorten zweefvliegen en de tientallen vlinders die in ons land voorkomen. Veel mensen nemen daarom het initiatief om bestuivers te helpen. Ze maken hun tuinen bloemrijker of hangen bijenhôtels op. Dit levert al snel meer bijen, vlinders en zweefvliegen op in de tuin. Daarnaast heeft een natuurlijke tuin nog vele andere voordelen, zie kadertekst.

Kleine, lokale maatregelen voor bestuivers zijn belangrijk, maar er ontstaat pas echt een verschil wanneer er meer mensen en organisaties maatregelen nemen in een groter gebied. Zo kan er een landschap ontstaan waar een grote diversiteit aan wilde bestuivers duurzaam kan voorkomen, een zogenaamd 'Bijenlandschap'.

Samenwerken is effectiever

Niemand kan in zijn eentje het huidige landschap veranderen in een Bijenlandschap. Daarvoor is

samenwerking nodig tussen particulieren, organisaties, overheden en bedrijven. Zo kan er van elkaar geleerd worden en kunnen maatregelen op elkaar aangesloten worden. Hierdoor wordt de impact op onze bedreigde bestuivende insecten een stuk groter!

Een natuurlijke tuin heeft voordelen

Een natuurlijke tuin is niet alleen goed voor wilde bijen, andere insecten en vogels. Ook voor u zitten er voordelen aan:

- Waterplassen trekken er sneller weg;
- Het is er minder (snel) heet in de zomer;
- Het is gezond:
  - Je herstelt beter van stress;
  - Kinderen ontwikkelen zich beter;
  - Het nodigt uit om te bewegen;
  - Het draagt bij aan zingeving en een duurzame levensstijl.

Bovendien is het niet gevaarlijk; wilde bijensoorten zijn niet agressief (zoals wespen soms kunnen zijn) en zullen in de regel niet steken.

In een wijk met veel natuurlijke tuinen en natuurlijkvriendelijk beheerd openbaar groen ontstaan extra voordelen:

- Minder (snel) wateroverlast op straat;
- Minder heet in de zomer;
- Minder (snel) insectenplagen van bijvoorbeeld de eikenprocessierups door aanwezigheid van natuurlijke vijanden;
- Uitnodigender om te wandelen of te fietsen;
- Een hogere huizenprijs!

'Verbindend Landschap' is een bloemrijk lint met af en toe nestelplekken in stapstenen, dat Bed & Breakfast-gebieden met elkaar verbindt.

In kleine bloemrijke 'Bij-tankstations' kunnen bestuivers letterlijk even bijtanken (voedsel vinden), op zoek zijn naar nieuw leefgebied.

Een **Bijenlandschap** is geschikt is voor een rijke en diverse bevolking van bestuivende insecten. Het omvat met ten minste een Bed & Breakfast-gebied. In een 'Bijenlandschap' werken meerdere partijen samen.

Een robuust, min of meer verbonden leefgebied, waar een hoge diversiteit aan bestuivende insecten duurzaam voor kan komen noemen we een '**Bed & Breakfast-gebied**'.

Wat kunnen burgers met hun tuin doen?

- Uw tuin vergroenen met inheemse planten, struiken en bomen

Kies voor bomen, struiken en bloemen die van nature in Nederland voorkomen. Hier zijn onze bestuivende insecten op aangepast. Gekweekte rassen of planten van elders hebben voor onze bestuivers vaak minder waarde.

- Zorgen dat er van begin maart tot eind oktober altijd wat bloeit

Elke soort bij, zweefvlieg en vlinder heeft zijn eigen vliegseizoen waarin ze nectar en stuifmeel nodig hebben. Veel soorten zijn ook nog eens 'kieskeurig' in de soort bloem die ze daarvoor kunnen gebruiken. Zorg daarom voor veel, én voor veel verschillende soorten bloemen. Wanneer u bloeiende planten op een zonnige plek zet, dan maken bestuivers er nog meer gebruik van.

- Zorgen voor rustige plekken in de tuin

Laat dode stengels en bladeren van tuinplanten tot in het voorjaar staan. Laat enkele plekken ook dan ongemoeid. Hier kunnen bestuivende soorten een nestelplek vinden of een plek waar ze kunnen overwinteren.

- Zorgen voor extra voorzieningen voor bestuivers

- Plaats een bijenhotel. Goed voor wilde bijen en ook leuk om de bedrijvigheid van de bijen van dichtbij te kunnen zien.

- Bestuivers hebben ook water nodig. Leg liefst een vijver aan, plaats een waterschaal met steentjes of plaats een waterornament in de tuin.

- Geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruiken in uw tuin

Chemische middelen, ook wanneer ze niet zijn gericht op de bestrijding van insecten, tasten de gezondheid van wilde bestuivers aan. Vermijd het gebruik dus.

- Een groene inspiratiebron zijn

Een levende tuin met planten, bloemen en vlinders is vaak de trots van de tuinier. Het vormt, ook ongemerkt, een bron van ideeën en inspiratie voor burens, familieleden en bezoekers.

Wat kunnen burgerorganisaties doen?

- Starten van een nieuw of deelnemen aan een bestaand Bijenlandschap

Wanneer dit er nog niet is kunt u kijken of er organisaties in uw omgeving zijn waarmee u samen een Bijenlandschap kunt opstarten. Wanneer er in uw regio een Bijenlandschap bestaat, sluit uw organisatie dan hierbij aan. Want samen werken in een Bijenlandschap heeft voordelen:

- Mogelijkheid tot kennisuitwisseling met bewoners en andere organisaties;
- Groter sociaal netwerk dat benut kan worden;
- Meer slagkracht;
- Betere kansen om financiering voor maatregelen en activiteiten te verkrijgen;
- Makkelijker om een netwerk van leefgebieden voor bestuivers te realiseren;
- Grotere zichtbaarheid van het initiatief;
- Meer draagvlak voor de maatregelen.

Concrete activiteiten

In de Routekaart Bijenlandschap zijn succesfactoren aangegeven voor de ontwikkeling van een Bijenlandschap. Een belangrijke succesfactor is een evenwichtige ontwikkeling van vier verschillende 'opbrengsten' van een Bijenlandschap. Burgers en burgerinitiatieven kunnen aan elk van deze opbrengsten bijdragen:

Sociaal netwerk

- Verbinden van mensen en kennis in het netwerk;
- Alert zijn op aanknopingspunten in het beleid van provincie, gemeente en waterschap;
- Zoeken naar een bevlogen aanspreekpunt op het gebied van bestuivers bij regionale overheden.

Inspiratie en leren

- Delen van kennis over bestuivers en ideeën voor maatregelen;
- Organiseren van of deelnemen aan excursies en inspirerende lezingen;
- Uitdragen van het initiatief en activiteiten via hun websites, nieuwsbrieven en sociale media;
- Stimuleren van gezamenlijk leren, experimenteren en evalueren.

Boomspiegels in Bennekom (foto: Nynke Groendijk)

Voorbeeld

Bepanting boomspiegels met bijvriendelijke planten door "Bloemrijk Bennekom" werkt aanstekelijk

"Bloemrijk Bennekom" is een initiatief van een aantal betrokken burgers in Bennekom, die zich inzetten voor meer biodiversiteit in hun eigen leefomgeving. "We vinden het belangrijk om de wereld een stukje mooier achter te laten dan we hem aantreffen. En we willen daar zelf ons steentje aan bijdragen". Ze vonden elkaar bij een bijeenkomst van Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG).

Actie Bepanting Boomspiegels

Een van de acties die ze hebben georganiseerd is de bepanting van de ruimte om de bomen in het trottoir, de 'boomspiegels', met voedselplanten voor wilde bestuivers. Met en door burgers werden 50 boomspiegels omgetoverd tot kleine tuintjes. De planten, houten rand en aarde werden betaald uit de opbrengst van "Ede doet"-cheques. Elke bewoner van Ede krijgt een cheque van 7,50 euro die ze kunnen doneren naar een project naar keuze. "Een eenvoudige manier om een mooi initiatief als 't onze te kunnen financieren".

Mooi voorbeeld doet volgen

Die actie was eenmalig, maar nu zien ze dat heren der bewoners zelf het initiatief nemen om boomspiegels te beplanten en geveltuintjes aan te leggen. Alles in overleg met de wijkbeheerder. "Bloemrijk Bennekom" wordt nu ook door bewoners benaderd voor advies. Bewoners worden steeds creatiever; een bewoner heeft zelfs twee boomspiegels verbonden door een heel rijtje tegels te 'wippen'.

Ecologisch netwerk

- Bevorderen van experimenten en voorbeeldprojecten;
- Stimuleren van monitoring van de maatregelen en/of het effect op bestuivers;
- Bijdragen met vrijwilligers aan deze monitoring.
- Zorgen dat er een kaart wordt gemaakt met daarop gesignaleerde kansen voor bijvriendelijke maatregelen;
- Geven van input aan deze kanskaart (gebiedskennis!);
- Stimuleren van het opstellen van een uitvoeringsprogramma;

Kosten en meerwaarde

- Letten op de effectiviteit en efficiëntie van maatregelen en op het draagvlak bij burgers.
- Zorgen dat de kosten en meerwaarde van maatregelen voor bestuivers wordt geëvalueerd.
- Opletten of verschillende opbrengsten ('Sociaal netwerk', 'Inspiratie en leren', 'Ecologisch Netwerk' en 'Kosten en meerwaarde') van het Bijenlandschap zich ongeveer gelijk ontwikkelen;
- Aandringen dat overheden de benodigde financiering vrijmaken voor hun doelen voor bestuivers.

Rode en witte klaver (foto: Greg Larcombe)

Hoe te beginnen?

U kunt de Routekaart Bijenlandschap en een bijbehorende handleiding downloaden. Ook de Kaartenset Routekaart Bijenlandschap kunt u online bekijken: www.hulpvoorbestuivers.nl/routekaart-bijenlandschap. Deze kaartenset kunt u op de webpagina ook kosteloos opvragen (zolang de voorraad strekt).

Met de kaartenset kunt u interactief met anderen met de routekaart aan de slag. Een beginnend Bijenlandschap kan de routekaart gebruiken om het sociale netwerk doelmatiger op te bouwen en haar impact op wilde bestuivers te vergroten. Bestaande netwerken kunnen er hun effectiviteit mee toetsen en verbeteren.

Verder is in de afgelopen jaren veel kennis over bestuivers verzameld en beschikbaar gemaakt:

- www.wegwijzerbestuivers.nl
- www.hulpvoorbestuivers.nl
- www.bestuivers.nl
- www.Bijenlandschap.nl
- Training "Samen werken aan het Bijenlandschap"
- [Online overzicht van initiatieven voor wilde bestuivers](#)

Hulp voor Bestuivers

Colofon

Auteurs

S.A.M. van Rooij, M. Pleijte & G. A. de Groot
WageningenEnvironmental Research, Wageningen

2021, DOI nummer 10.18174/555601

CC licentie CC-BY-NC-SA 4.0

Deze brochure maakt deel uit van de toolbox "Hulp voor bestuivers",
ontwikkeld door www.kennisimpulsbestuivers.nl.

Bijbehorende kennisproducten

- 3 Brochures "Samen werken aan een Bijenlandschap", gericht op:
  - Agrariërs;
  - Bedrijven;
  - Regionale overheden
- Routekaart Bijenlandschap
- Handleiding bij de Routekaart Bijenlandschap
- Kaartenset "Routekaart Bijenlandschap"

Illustratie pag. 2

Natasha Sena - Clasp Visuals

Ontwerp

Taco Zwaanswijk - Stainless Media

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Partner
Nationale Bijenstrategie

